

Pozn.:
ADHD – vrozená
neurovývojová porucha
pozornosti s hyperaktivitou
ADD – vrozená porucha
pozornosti bez
hyperaktivity

Michal, 16 let

Na první pohled je Michal Stefanov v tom nejlepším smyslu slova normální dospívající kluk. Ale když posloucháte jeho i jeho maminku, zjistíte, že to tak úplně není. Michal je typickou ukázkou tzv. dvojí výjimečnosti. Na jedné straně se musí vyrovnávat s dyslexií, dysortografií a dysgrafií v písemném projevu a vývojovou dysfázií, jež ho brzdí v komunikaci ústní. Má i mírnou formu poruchy pozornosti. Na druhé straně má ale také vysoký intelekt a sám velmi klidně říká, že právě díky němu umí dysporuchy vyvažovat. O tom, že navíc vyniká v informatice, se zmiňuje jen okrajově. Jako by o nic nešlo.

„Už od předškolního věku jsem s Michalem chodila na logopedii. Když jsem ho slyšela mluvit, věděla jsem, že musíme. Zatukala jsem i na dveře speciální pedagožky, která učí psychology na pedagogické fakultě. Ta ho nechala vytleskat ‚náš kocourek mourek‘, což dokonale nevytleskal, pak si s ním povídala a nakonec řekla: vezměte ho do Dyscentra,“ vypráví Iva Stefanová, Michalova maminka, která coby psycholožka věděla, co dítě s poruchou řeči a specifickými poruchami učení čeká. I když sama odbornice, ocitla se v té nejnáročnější roli: podporující mámy.

Začaly návštěvy u speciálních pedagogů a odklad naplnili docházkou do předškolní třídy. Ve škole začaly očekávatelné potíže s psaním a čtením... „Paní učitelka byla skvělá. Co nebylo skvělé, byla genetická metoda čtení, o níž jsem tehdy netušila, že není vhodná při dyslexii. Učit se češtinu je s Michalovými diagnózami skoro jako učit se cizí jazyk. Naopak mu prospívala Hejného matematika, pracující s logikou,“ popisuje dál Iva, která ve třetí třídě vzala Michala ke kolegyni do pedagogicko-psychologické poradny a slyšela: „Víš, že máš nadaného syna?“ Nevěděla. Jako rodič se soustředila na to, v čem má Michal problémy a v čem je třeba ho podpořit. Přesně to se stává, protože u dvojí výjimečnosti je snadné pro problémy nevidět to dobré: nadání, přemýšlivost.

Situaci to jí ani Michalovi neusnadnilo. Ze školy, od psychologů, logopedů i speciálních pedagogů – všude dostávala pokyny, co procvičovat. Všichni říkali, že stačí deset minut denně, ale nikdo neviděl, jak se to sčítá. A proti tomu všemu stála Michalova únava a vzdor. Škola byla dřina. Chápal, vnímal, rozuměl a věděl. Ale to, co pochopil, neuměl rychle a přiléhavě vyjádřit. A doma byla další porce dřiny. Pokud měl denně deset minut čist, pak i když mu zbývala jediná poslední věta z knížky a bylo po limitu, nic nedočítal. Měl energii rozpočítanou doslova na vteřiny a pak „odpadal“.

A když ve čtvrté třídě nová učitelka akcentovala výkonnostní přístup, třeba soutěže na čas, Michal rezignoval. „Nemělo smysl se snažit. Věděl jsem, co bylo třeba, ale neměl jsem šanci psát dost rychle. Někdy jsem dlouho vstřebával písemné zadání. Končival jsem třeba čtvrtý a jedničky dostávali jen první tři, což byli stále ti samí,“ vzpomíná. Maminka s učitelkou opakovaně mluvila, ale ta v tom, stejně jako další pedagogové, problém neviděla. Michal prospíval. Měl, jak se říká, hezké dvojky. „Ale nikdo neslyšel, že je má jen díky svému intelektu a dřině, kterou dorovnává dysproblémy,“ dodává Iva. Frustrovaní byli s Michalem oba. Před koncem čtvrté třídy se rozhodli raději dojíždět a Michal přestoupil ze spádové školy do Prahy.

Na nové škole se Michal konečně nadechl. Co se dětí týče, byly mu bližší ty, které znal z původní školy nebo z kroužku dobrovolných hasičů, k nimž chodí dodnes. Ale pokud jde o školu, měl nyní větší podporu třídní učitelky a na druhém stupni i dalších pedagogů, kteří přijali jeho individuální plán. Díky tomu se mohla naplno začít rozvíjet i jeho vášeň pro informatiku. „Nejde o programování, ale o údržbu a kontrolu počítačových systémů, což je obor, ve kterém funguje i můj táta,“ upřesňuje Michal, na kterého ve škole dělají dojem hlavně předměty pracující s logikou. Biologie? Nuda. Zeměpis? Nuda. Jazyky? Peklo. Ale v informatice měl štěstí i na učitele, který s ním pracoval nad rámcem hodin a připravoval pro něj individuální zadání.

Přes to, co v rámci systému školní výuky musel vybalancovat, se nadaný vlastně necítí. To je další z rysů lidí s dvojí výjimečností. „Neznám jiné podmínky, jiné nastavení, než jaké mám od narození. Nikdy jsem nežil nic jiného, tedy ani nemám s čím jiným srovnávat. Pamatuju si, co si pamatuju. Umím, co umím. Asi díky intelektu jsem schopný si odargumentovat, proč jsou pro mě některé věci tak náročné. Vnímám, že ostatním jdou věci snáz, ale jinak?“ krčí Michal rameny.

Kromě jiného je zodpovědný, disciplinovaný a pečlivý. Naprosto mu vyhovovala distanční výuka v pandemii, protože mohl pracovat ve svém tempu. „Jinak má zvlášť dobře rozvinuté logické myšlení a paměť,“ říká k tomu také Markéta Kůtková, speciální pedagožka, která s ním pracovala poslední roky. „Věděla jsem, že jeho IQ je podle testů vysoké, a spolu jsme našli systém, jak jej posilovat tam, kde měl slabiny způsobené diagnózami dys-,“ dodává s tím, že Michal se cítí dobře, když dokáže dát věcem strukturu. „V tom je velmi kreativní, kreativita je jeho další silná stránka, což ukázala i Feuersteinova metoda, s níž jsme pracovali. Tam narazil na to, že klasická řešení nefungují a je třeba nacházet cesty, které pro něj nejsou zdánlivě jisté – ale zároveň mu novou jistotu dávalo, že je dokázal hledat.“

Michal by rád po devítce, kterou letos končí, pokračoval na průmyslovku. S velkou racionalitou odmítá trendy, kterým podléhají jeho spolužáci: sociální sítě, flákání školy. A se stejnou racionalitou jsou oba, on i jeho maminka, připraveni na variantu, že to se střední kvůli silnému ročníku nevyjde. V životě s dvojí výjimečností si totiž časem musíte zvyknout být připraveni úplně na všechno...

„Ve chvíli, kdy proti sobě učitelé mají dítě s diagnostikovanou dysporuchou, ale také třeba poruchami pozornosti ADHD či ADD, které při tom všem vlastně celkem dobře prospívá, měli by si být vědomi toho, že stojí proti tzu. dvojí výjimečnosti. Ale uvědomí si to jen málokterý pedagog. Při této diagnóze se totiž právě vysoký intelekt postará o to, že problém „není vidět“. Snadno vzniká dojem průměrnosti. Ale na ten je potřeba nedat a zabezpečit dítěti s dvojí výjimečností individuální přístup, který potřebuje. Na to ovšem české školství není vždycky připravené.“

Mgr. Markéta Kůtková, speciální pedagožka